

únor, 2012

Švarcsystém coby výkon nelegální práce, zákon o specifických zdravotnických službách

1. Švarcsystém coby výkon nelegální práce

Novelou zákona o zaměstnanosti došlo s účinností ode 1. ledna 2012 ke změně definice nelegální práce. Nově se **za nelegální práci považuje rovněž závislá práce konaná mimo pracovněprávní vztah**, tzv. švarcsystém. Podstatou švarcsystému je využívání práce osob, které navenek vystupují jako osoby samostatně výdělečně činné, ačkoliv faktický vztah mezi společnostmi a těmito osobami naplňuje znaky závislé činnosti (tedy odpovídá pracovněprávnímu vztahu). Zatím co podle úpravy před novelizací se švarcsystém pohyboval v „šedé zóně“, kdy nebyl ani výslovně zakázán, ani povolen, a negativní dopady se případně týkaly jen daňové oblasti, **nová úprava považuje švarcsystém za nelegální práci bez dalšího** a stanoví za něj **přísné sankce**: Pokud právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba umožní výkon nelegální práce (faktický „zaměstnavatel“), hrozí jí pokuta až 10.000.000,- Kč, nejméně však 250.000,- Kč. Fyzické osobě, která by vykonávala nelegální práci (faktický „zaměstnanec“), pak hrozí pokuta až do výše 100.000,- Kč.

Zákoník práce stanoví, že **závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu**, tedy v **pracovním poměru** nebo **na základě právních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr**. Pokud je závislá práce konána na základě jiných právních vztahů (typicky obchodněprávních, např. smlouva o dílo, mandátní smlouva a pod.), jedná se o nelegální práci.

Závislá práce je definována jako práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně. Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.

Vedle shora uvedených sankcí má provozování švarcsystému též dopady daňové: v případě prokázání švarcsystému finanční úřad překvalifikuje vykonávanou činnost na závislou činnost. Důsledkem pak **bude dodatečný odvod daně ze závislé činnosti, dodatečný odvod sociálního a zdravotního pojištění a dále sankce za pozdní odvod daně a pojistného**.

Pro posouzení, zda se jedná o závislou práci konanou mimo pracovněprávní vztah, a tedy o nelegální práci, budou vždy rozhodné skutkové okolnosti konkrétního případu. **Pro ilustraci uvádíme některé ze znaků**, které nasvědčují závěru, že se jedná o **závislou práci**:

- Živnostník má ve smlouvě sjednánou pracovní dobu.
- Živnostník má ve smlouvě sjednáno, že má nárok na určité množství placeného volna (dovolenou).
- Společnost vyplácí živnostníkovi každý měsíc stejnou odměnu. Odměna je vyplácena pravidelně ve stejných termínech, v nichž jsou zaměstnancům společnosti vypláceny mzdy.
- Živnostník má určeného nadřízeného, který mu zadává úkoly, kontroluje jejich splnění a hodnotí ho.
- Společnost ručí za práci živnostníka, případně živnostníka pojišťuje.
- Živnostník píše dopisy na hlavičkovém papíru společnosti, používá firemní vizitky nebo nosí firemní uniformu. Třetím osobám se jeví jako zaměstnanec, postavení dodavatele nebo subdodavatele není z ničeho zřejmé.
- Živnostník dostává finanční kompenzaci (náhradu mzdy) v době své nemoci.
- Živnostník pracuje na náklady zaměstnavatele, který mu zároveň poskytuje pracovní pomůcky.
- Jde o práci obvykle (jinde) vykonávanou v pracovněprávním vztahu.

2. Zákon o specifických zdravotnických službách

Dne 1. 4. 2012 nabude účinnosti nový zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách. Tento zákon bude mimo jiné **upravovat pracovně-lékařské služby, posudkovou péči a posuzování nemocí z povolání.**

Tento zákon zavádí podstatnou změnu problematiky **vstupních lékařských prohlídek**. V současné době platí povinnost zaměstnavatele zajistit, aby se fyzická osoba podrobila vstupní lékařské prohlídce, **zásadně pouze před uzavřením pracovního poměru.**

Nová úprava bude vyžadovat provedení vstupní lékařské prohlídky osob ucházejících se o zaměstnání **před vznikem jakéhokoliv pracovněprávního nebo obdobného vztahu**, tj. před vznikem pracovního poměru, ale také zejména před vznikem právních vztahů založených **dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr**. V případě, že se osoba ucházející se o práci nepodrobí vstupní lékařské prohlídce před vznikem pracovněprávního nebo obdobného vztahu, bude považována za **zdravotně nezpůsobilou**.

Pokud se zaměstnavatel a uchazeč o zaměstnání nedohodnou jinak, bude vstupní lékařskou prohlídku zásadně hradit osoba ucházející se o zaměstnání; zaměstnavatel ji bude hradit pouze v případě, že s uchazečem o zaměstnání uzavře pracovněprávní nebo obdobný vztah.